

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยเป็นประเทศที่กำลังพัฒนา แต่การพัฒนาประเทศจะดำเนินไปอย่างมีคุณภาพเพียงใดนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับลักษณะของประชากรส่วนใหญ่เป็นสำคัญ กล่าวคือ ประชากรต้องมีคุณภาพดังที่ ธีระ ชัยยุทธยรรยง (2535, หน้า 45 -46) ได้กล่าวว่า สิ่งที่ต้องคำนึงในการพัฒนาประเทศคือ การพัฒนาคน ด้วยการจัดการศึกษาและให้ความรู้แก่ประชากร อย่างไรก็ตาม หากคนมีความรู้ แต่ขาดคุณธรรมและจริยธรรมแล้ว สังคมนั้นก็จะขาดความสงบสุข เนื่องจากความรู้วิทยาการทั้งหลายนั้น ไม่ช่วยให้ “คน” เป็น “คน” โดยสมบูรณ์ สอดคล้องกับไพฑูรย์ สีนลารัตน์ (2535) ที่สรุปไว้ว่า คุณธรรมและจริยธรรมเป็นเรื่องสำคัญยิ่งในปัจจุบัน โดยเฉพาะในสังคมที่มีระบบการแข่งขันกันสูงเยาวชนของชาติเคยชินกับระบบการแข่งขันกันตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงระดับมหาวิทยาลัย การเห็นแก่ตัวได้เกิดขึ้นอย่างกว้างขวางและก่อให้เกิดปัญหาอื่น ๆ ตามมานับประการ

ฉะนั้นการพัฒนาคนในภาวะที่เศรษฐกิจ สังคม และการเมืองมีแต่การแข่งขันกันนี้ จำเป็นต้องเน้นให้คนมีคุณธรรมและจริยธรรมควบคู่ไปกับการศึกษาในส่วนอื่น ๆ ด้วย เพราะคุณธรรมและจริยธรรมเป็นสิ่งสำคัญที่จะนำซึ่งความเจริญก้าวหน้าในสังคมและประเทศชาติ ดังที่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติหลายฉบับที่ผ่านมา ได้ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาคนเป็นพิเศษ โดยได้กำหนดให้คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สุข และสันติสุขของบุคคล สังคม ประเทศชาติ และมนุษยชาติ รวมทั้งเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ผสมกลมกลืนสมดุล ตลอดจนดำรงไว้ซึ่งความยั่งยืนของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมดังกล่าวกระทรวงศึกษาธิการจึงได้กำหนดแผนพัฒนาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระยะที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) มุ่งที่จะพัฒนาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เพื่อให้เป็นกลไกในการพัฒนาคนอย่างเหมาะสมทั้งด้านจิตใจ สติปัญญา สังคม สุขภาพ พลานามัย และการประกอบอาชีพ เพื่อให้ประชากรในชาติมีนิสัยรักการพัฒนาตนเอง มีหลักศาสนาเป็นครรลองของชีวิต มีจิตสำนึกในความเป็นไทย ดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างสันติสุข มีส่วนร่วมกับการพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืนของธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ชุมชน สังคม ประเทศชาติ ตลอดจนประชาคมโลก โดยคุณลักษณะด้านจิตใจและสังคม และสมาน แสงมะลิ (อารมย์ สุดมี, 2537, หน้า 1 อ้างอิง ในสมาน แสงมะลิ, 2529, หน้า 7) ได้กล่าวว่าเรื่องคุณธรรมจริยธรรมของคนในชาติว่า

ควรจะได้พัฒนาให้เจริญก้าวหน้าไปพร้อม ๆ กับการพัฒนาวัตถุและหากกระทรวงศึกษาธิการ
 ละเลยในเรื่องนี้ ก็จะทำให้เกิดปัญหาสังคมตามมา แนวทางหนึ่งที่จะพัฒนาคนให้มีคุณภาพ เพื่อลด
 ปัญหาทางสังคม คือ การพัฒนาจริยธรรม สอดคล้องกับอำนาจ ทะพังก์แก และชยันต์ วรรณะภูติ
 (อารมย์ สุตมี, 2537, หน้า 2 อ้างอิงใน อำนาจ ทะพังก์แก และชยันต์ วรรณะภูติ, 2522, หน้า
 23 - 32) กล่าวว่า การพัฒนาจริยธรรม หรือการปลูกฝังจริยธรรมเป็นกระบวนการทางการศึกษา
 สร้างขึ้นได้ในครอบครัว โรงเรียน สถาบัน ศาสนาและสื่อมวลชนต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง
 สถาบันการศึกษา เพราะจริยธรรมมิได้เกิดขึ้นในตัวบุคคลโดยธรรมชาติ แต่เกิดจากการอบรมสั่ง
 สอน ดังที่กรมวิชาการ (2535, หน้า 1) ได้สรุปพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
 ภูมิพลอดุลยเดช ความว่า "...การศึกษาเป็นเครื่องมือของการพัฒนาความรู้ ความคิดความ
 ประพจน์ ทักษะ ค่านิยม และคุณธรรมของบุคคล เพื่อให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ
 และประสิทธิภาพ..."

ทั้งนี้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2541, หน้า 8) กำหนดมาตรฐาน
 ผู้เรียนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมทางจริยธรรมไว้ดังนี้ คือ ผู้เรียนจะต้องมีพฤติกรรมทาง
 จริยธรรมที่พึงประสงค์ โดยมีตัวบ่งชี้ดังนี้ คือ 1. มีวินัย มีความรับผิดชอบ ปฏิบัติตนตามระเบียบ
 และหลักเบื้องต้นของแต่ละศาสนา 2. ซื่อสัตย์ สุจริต 3. มีความเมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่
 4. ประหยัด ใช้สิ่งของและทรัพย์สินอย่างประหยัด และคุ้มค่าทั้งของตนเองและส่วนรวม 5.
 มีความกตัญญูกตเวที ทั้งนี้ยังสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการศึกษาเพื่อพัฒนาบุคคลไว้ใน
 แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับพุทธศักราช 2535 (สมาคมผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาแห่งประเทศไทย,
 2535, หน้า 9-13) ไว้สี่ด้าน คือ ด้านปัญญา คือ รู้จักเหตุผล แยกแยะผิดชอบชั่วดีสิ่งที่ควร
 กระทำและไม่ควรกระทำบนพื้นฐานความจริง ด้านจิตใจ พึงฝึกฝนจิตใจของตนเองให้มีความเจริญ
 งอกงามด้านคุณธรรมและจริยธรรม ด้านร่างกาย พึงมีร่างกายที่เจริญเติบโตสมกับวัย และด้าน
 สังคม บุคคลที่ได้รับการศึกษาพึงมีพฤติกรรมทางสังคมที่ดีงาม นอกจากนี้ สวัสดิ์ สุวรรณอักษร
 (2535, หน้า 64) ได้สรุปถึงจุดเน้นตามประการของหลักสูตรมัธยมศึกษาฉบับปรับปรุง พุทธศักราช
 2533 ว่าเป็นการศึกษาที่มุ่งพัฒนาเศรษฐกิจและพัฒนาสังคม ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนได้มีความรู้พื้นฐาน
 มีสุขภาพกายใจที่สมบูรณ์ รู้จักแก้ปัญหา รู้จักพัฒนาจริยธรรมเน้นเพื่อส่วนรวม มีเจตคติที่ดีต่อการ
 ทำงานตลอดจนปฏิบัติหน้าที่ ในฐานะพลเมืองของครอบครัว ห่วงถิ่น และบ้านเมือง จารุวรรณ
 พานทอง (2536, หน้า 4) ได้กล่าวว่าเพื่อให้เยาวชนของชาติที่จะสำเร็จการศึกษาออกไปประกอบ
 อาชีพเป็นผู้ที่เพียบพร้อมด้วยคุณธรรม จริยธรรม เป็นแบบอย่างที่ดีแก่สังคม จึงจำเป็นต้องเร่งรัด
 การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมแก่เยาวชนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ และเป็นกำลังสำคัญ

ในการพัฒนาประเทศให้เจริญยิ่ง ๆ ขึ้นและถ้าหากแต่ละโรงเรียนมุ่งที่จะสอนให้นักเรียนมีความรู้ เพื่อสอบแข่งขันเข้าศึกษาต่อ หรือทำงาน โดยละเลยต่อการปลูกฝังจริยธรรม แล้ว อาจจะนำความรู้ ที่มีอยู่ไปใช้ในการก่อประโยชน์ต่อตนเอง โดยไม่คำนึงถึงความเดือดร้อนแก่สังคมส่วนรวม

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2533 และหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เป็นหลักสูตรแกนกลางของประเทศ ที่มีจุดมุ่งหมายที่จะพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนเป็นคนดี มีปัญญา มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีขีดความสามารถในการแข่งขัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเพิ่มศักยภาพของผู้เรียนให้สูงขึ้น สามารถดำรงชีวิตอย่างมีความสุขได้บนพื้นฐานของความเป็นไทยและความเป็นสากล รวมทั้งมีความในการประกอบอาชีพหรือศึกษาต่อตามความถนัดและความสามารถของแต่ละบุคคล หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 นี้ เริ่มใช้ในโรงเรียนนาร่องและโรงเรียนในเครือข่ายในปี 2545 และบังคับในทุกโรงเรียนในปี 2548 ดังนั้นนักเรียนที่กำลังอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในปีการศึกษา 2550 นี้ จึงเป็นนักเรียนที่ศึกษาตามหลักสูตร ซึ่งจะทำได้สามารถประเมินคุณภาพของการจัดการศึกษาได้ระดับหนึ่ง นอกจากนี้วัยและวุฒิภาวะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เป็นวัยที่มีระดับจริยธรรมระดับกลางตามทฤษฎีของ คอลเบอร์ก (ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2524, หน้า 41-42 อ้างอิงใน Kohlberg, 1964, p. 405) กล่าวว่าในวัยนี้ยังต้องการการควบคุม ภายนอก แต่ก็มีความสามารถในการเอาใจเขามาใส่ใจเรา และความสามารถที่จะแสดงบทบาททางสังคมได้ จริยธรรมในระดับนี้เรียกว่าระดับตามกฎเกณฑ์ ซึ่งจะเกิดขึ้นเมื่อบุคคลมีความเจริญทางด้านจิตใจ มีการกระทำตามกฎเกณฑ์ของกลุ่มของตน หรือทำตามกฎหมายและศาสนาของตน โดยเริ่มตั้งแต่อายุ 10-16 ปี

ดังนั้นการศึกษาพฤติกรรมทางจริยธรรม ของกลุ่มตัวอย่างดังกล่าว จึงน่าจะเกิดประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพของเยาวชนซึ่งกำลังจะเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ในอนาคตอันใกล้ ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เพราะต้องการทราบว่า นับตั้งแต่กระทรวงศึกษาธิการได้ปรับปรุงหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2533 มาเป็นหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เป็นหลักสูตรแกนกลางของประเทศที่มีจุดมุ่งหมายที่จะพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน ซึ่งกำหนดบทบาทในการจัดการเรียนการสอน โดยให้สอดแทรกการเสริมสร้างค่านิยม และการพัฒนาจริยธรรมอย่างสม่ำเสมอ นั้น นักเรียนเกิดคุณลักษณะหรือพฤติกรรมทางจริยธรรมตามเป้าหมายของการจัดการศึกษาหรือไม่ มากน้อยเพียงใด เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ไปเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมแนะแนว เพื่อปลูกฝังจริยธรรมให้แก่

นักเรียนและเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงคุณภาพทางการศึกษาให้บรรลุระดับที่พึงปรารถนาอันกำหนดไว้ในเป้าหมายของหลักสูตร หรือการศึกษาคาดต่อไป

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในจังหวัดนครสวรรค์ ด้านความกตัญญูกตเวที ด้านการพึ่งตนเอง ด้านการรู้จักประมาณตนเอง ด้านความเสียสละ
2. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมทางจริยธรรมของเด็กนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในจังหวัดนครสวรรค์ จำแนกตามเพศ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว

ความสำคัญของการวิจัย

เพื่อเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อปลูกฝังจริยธรรมให้นักเรียนและเป็นข้อมูลให้ผู้บริหารการศึกษา ครูผู้สอน และผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา นำผลการวิจัยครั้งนี้ไปปรับปรุง และส่งเสริมพฤติกรรมทางจริยธรรมดังกล่าว ให้แก่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษา

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ดังนี้

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในจังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในปีการศึกษา 2550 จำนวนทั้งสิ้น 12,402 คน จาก 15 อำเภอ คือ

- 1.1 อำเภอเมืองนครสวรรค์
- 1.2 อำเภอโกรกพระ
- 1.3 อำเภอชุมแสง
- 1.4 อำเภอหนองบัว
- 1.5 อำเภอบรรพตพิสัย
- 1.6 อำเภอเก้าเลี้ยว
- 1.7 อำเภอตาคลี
- 1.8 อำเภอท่าตะโก
- 1.9 อำเภอไพศาลี

- 1.10 อำเภอพยุหะคีรี
- 1.11 อำเภอลาดยาว
- 1.12 อำเภอตากฟ้า
- 1.13 อำเภอแม่วงค์
- 1.14 กิ่งอำเภอแม่เป็น
- 1.15 กิ่งอำเภอชุมตาบง

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในจังหวัดนครสวรรค์ ปีการศึกษา 2550 คำนวณด้วยสูตรและตารางของ YAMANE กำหนดให้ระดับความเชื่อมั่นเท่ากับ 95 % ความคลาดเคลื่อนเท่ากับ 0.05 (สุวิมล ติรภานนท์, 2548, หน้า 176-177) ซึ่งได้ทำการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi Stage Random Sampling) ได้จำนวนนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 390 คน

3. ตัวแปรที่จะศึกษาค้นคว้า

3.1 ตัวแปรอิสระ (Independent Variable) ได้แก่ คุณลักษณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในจังหวัดนครสวรรค์ จำแนกดังนี้

- 3.1.1 เพศ
- 3.1.2 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
- 3.1.3 ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว

3.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variable) ได้แก่ พฤติกรรมทางจริยธรรม ซึ่งจำแนกเป็น 4 ด้าน ดังนี้คือ

- 3.2.1 ด้านความกตัญญูทวดเทวี
- 3.2.2 ด้านการพึ่งตนเอง
- 3.2.3 ด้านการรู้จักประมาณตนเอง
- 3.2.4 ด้านความเสียสละ

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. พฤติกรรมทางจริยธรรม หมายถึง การกระทำต่าง ๆ ของการปฏิบัติตนให้เป็น คนดี เพื่อประโยชน์สุขของตนเองและส่วนรวม เพื่อบรรลุถึงสภาพชีวิตอันทรงคุณค่าพึงประสงค์ให้แก่สังคม ในที่นี้ซึ่งผู้วิจัย หมายถึง ระดับพฤติกรรม ทั้ง 4 ด้าน คือ ความกตัญญูทวดเทวีการพึ่งตนเอง การรู้จักประมาณตนเอง และความเสียสละ

1.1 ความกตัญญูทวนเวียน หมายถึง การรู้บุญคุณและการกระทำเพื่อตอบแทนความดีของ สถาบัน บุคคล สัตว์ หรือสิ่งของที่เป็นประโยชน์แก่ตนเองและสังคม โดยกระทำการตอบแทนตามสมควรแก่ฐานะของตน

1.2 การพึ่งตนเอง หมายถึง การทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเองตามความรู้ความสามารถที่มีอยู่อย่างเต็มที่ก่อนที่จะขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น เช่น การพึ่งตนเองในการศึกษาเล่าเรียน การพึ่งตนเองทางด้านเศรษฐกิจ การพึ่งตนเองในด้านการคิดการตัดสินใจ และการพึ่งตนเองในการดำเนินชีวิตประจำวัน

1.3 การรู้จักประมาณตนเอง หมายถึง การรู้จักประมาณตนในการบริโภคอาหารหรือสิ่งต่าง ๆ รู้จักประมาณตนตามกำลังทรัพย์ รู้จักประมาณตนในการแสดงพฤติกรรมต่อบุคคลอื่น การรู้จักประมาณตนในการทำงานหรือกิจกรรมต่าง ๆ และการใช้สิ่งทั้งหลายพอเหมาะพอควรให้ได้ประโยชน์มากที่สุด รวมทั้งการรู้จักระมัดระวัง รู้จักยับยั้งความต้องการให้อยู่ในกรอบและขอบเขตที่พอเหมาะพอควร เช่น การรู้จักประมาณตนในการจ่ายทรัพย์เท่าที่จำเป็นให้สมควรแก่อัตภาพ การรู้จักประมาณในการยับยั้งความปรารถนาความอยากของตน ให้อยู่ในขอบเขตที่เหมาะสมแก่ภาวะและฐานะของตนเองในการดำเนินชีวิตประจำวัน

1.4 ความเสียสละ หมายถึง การรู้จักยอมสละประโยชน์ส่วนตัว เพื่อส่วนรวม การให้ปันแก่คนที่ควรให้ด้วยกำลังกาย กำลังทรัพย์ และกำลังสติปัญญา

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ความสามารถทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งวัดได้จากระดับคะแนนเฉลี่ยสะสมของปีการศึกษา 2549 ซึ่งคำนวณโดย นำระดับคะแนนที่ได้ในแต่ละวิชาคูณกับจำนวนหน่วยกิตในรายวิชานั้น ๆ นำผลคูณที่ได้มาบวกกันแล้วหารด้วยผลบวกของหน่วยกิตทั้งหมดในภาคเรียนนั้น จากนั้นนำเกรดเฉลี่ยของภาคเรียนที่หนึ่งและที่สองมารวมกัน แล้วหารด้วยสอง จำแนกเป็น 3 ระดับดังนี้

2.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง หมายถึง นักเรียนที่ได้คะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง คือ 3.00-4.00

2.2 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปานกลาง หมายถึง นักเรียนที่ได้คะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง คือ 2.00-2.99

2.3 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ หมายถึง นักเรียนที่ได้คะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำ คือ ต่ำกว่า 2.00

3. ฐานทางเศรษฐกิจของครอบครัว หมายถึง จำนวนเงินรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของบิดามารดาารวมกัน หรือเป็นรายได้ของบิดาหรือมารดาเพียงคนเดียว ในกรณีที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

3.1 ฐานะทางเศรษฐกิจสูง หมายถึง ครอบครัวที่มีเงินรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 12,001 บาทขึ้นไป

3.2 ฐานะทางเศรษฐกิจปานกลาง หมายถึง ครอบครัวที่มีเงินรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 4,331-12,000 บาท

3.3 ฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ หมายถึง ครอบครัวที่มีเงินรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 4,331 บาทลงมา

4. ขนาดของโรงเรียนมัธยมศึกษา หมายถึง การแบ่งขนาดโรงเรียนโดยอาศัยจำนวนนักเรียน เป็นเกณฑ์ (สำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2549, บทนำ) ดังนี้

4.1 โรงเรียนขนาดใหญ่ หมายถึง โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนขึ้นไป ตั้งแต่ 301 คนขึ้นไป

4.2 โรงเรียนขนาดกลาง หมายถึง โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียน ตั้งแต่ 300-121 คน

4.3 โรงเรียนขนาดเล็ก หมายถึง โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียน ตั้งแต่ 120 คนลงมา

สมมุติฐานของการวิจัย

นักเรียนที่มีเพศ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวต่างกัน มีพฤติกรรมทางจริยธรรมแตกต่างกัน